Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Марийка Димитрова
Катедра „Германистика и нидерландистика"
Филологически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий"

за дисертационния труд на Силвия Василева Василева,
докторант в самостоятелна форма на подготовка
към
Департамент „Романистика и германистика"
Нов Български университет

на тема „Текстолингвистични особености на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език в сравнение с български"
научен консултант: проф. дфн Мария Грозева-Минкова

за присъждане на образователната и научна степен „доктор"
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност: Германски езици (немски език)

Силвия Василева е родена на 23.01.1968 г. в гр. Плевен. През 1992 г. е завършила специалност „ Немска филология" в СУ „Св. Климент Охридски" с квалификация магистър - специалист по превод и преподавател по немски език и литература. Придобила е трети клас квалификация към ДИУУ София с разработка на тема „Hemmende und fördernde Faktoren zur Ausbildung der Fertigkeit Sprechen" (1996). От 2002 г. е преподавател по немски език като първи чужд език в групи от поднаправление „Икономика с чуждоезиково обучение" и по немски език като втори чужд език в специалности „МИО", „Икономика на туризма" „МО", „Европеистика", „Политология" в УНСС. Притежава лиценз за екзаминатор за нива A1, A2, B1, B2, C1 на TELC GmbH (Weiterbildungstestsysteme Frankfurt).

От 2009 – 2012 г. участва активно в работата по университетски индивидуален научно-изследователски проект на тема *„Критерии за подбор на текстове с икономическа насоченост за нуждите на специализираното чуждоезиково обучение в УНСС"*.

Специализирала е в Дюселдорф (2011), Берлин (2009), Страсбург (2001), Хамбург (2000), Клагенфурт (1994) и др., като специализациите тематично са свързани с преподаването на специализиран немски език, с медиите, с институции на ЕС, с външната политика на ЕС, както и с интересите на С. Василева в областта на превода.

От 2013 г. С. Василева е докторант в самостоятелна форма на подготовка в програма „Лингвистика.Теория и практика на превода" към департамент „Романистика и германистика" в НБУ. След обсъждане на представения през март 2015 г. дисертационен труд той е предложен на заседание на департамента за публична защита.

Силвия Василева представя дисертационен труд, в който предмет на изследване са публицистични текстове, засягащи икономическа тематика в немския и българския език, с цел да се установят и да се анализират техните особености, приликите и разликите, за да се създадат възможности за разработването на материали за обучението по специализиран немски език. По-специално Силвия Василева си поставя за цел да изследва тематичната кохерентност, съдържателната и логическата структура, степента на специализираност и произтичащите от това лексико-семантични особености на текста, като в тази връзка допуска, съгласно формулираната хипотеза, съществуването на прилики в анализираните немски и български текстове. Докато при анализа на темата, композицията и на типа разгръщане, на лексико-семантичната структура в изразяването на денотатите, реализиращи референтната връзка в текста, на цитирането на източници Силвия Василева очаква, отново според хипотезата, да се открояят по-скоро културно обусловени различия или различия, свързани с установени традиции в немски и български език. Така избраната тема се откроява със своята актуалност, тъй като днес, с оглед на приложимостта на резултатите и възможностите за усъвършенстване на чуждоезиковата компетентност в обучението по специализиран немски език, с оглед на тяхната релевантност и за преводаческата практика, са особено необходими съпоставителни изследвания на икономически текстове за двойката езици немски и български. До този момент не са провеждани такива изследвания.

Освен съпоставителен характер изследването има и интердисциплинарен характер. Поначало във фазите на продукция и рецепция на текст като езиков феномен се активират и се използват знания по дискурсна лингвистика, текстолингвистика, синтаксис, словообразуване, семантика, терминология и др.. Всички тези дисциплини се включват и играят важна роля и в анализа на корпуса от публицистични текстове,

създаден за целите на настоящия дисертационен труд. Освен това трябва да се изтъкне и обстоятелството, че докторантката има богат практически опит в преподаването на специализиран немски език. От 2002 г. до сега, както бе посочено по-горе, преподава немски език като първи и като втори чужд език в различни специалности на УНСС – София , което й дава възможност успешно да съчетава преподавателската дейност с изследователските си интереси, да се позовава на тях и да ги допълва в процеса на разработването на дисертационния труд.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от уводна част, изложение, което включва 5 глави (в пета глава се обобщават резултатите и се правят изводи с практическа насоченост), библиография и приложение с практическа част. Дисертационният труд е в обем от 155 стр., следват библиография (110 заглавия на научни публикации на български, немски и английски език), интернет-ресурси, таблици (3). Приложението е отделен том от 145 стр. и е структурирано съобразно формулираните в увода задачи за доказване на работната хипотеза. Отделно са представени: Автореферат, Приноси и декларация за оригиналност на резултатите, Списък на публикациите по темата на дисертацията. Така структуриран, дисертационният труд с приложенията към него отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав в България.

В краткия увод (2-8 с.) Силвия Василева ясно формулира основната цел и задачите, посочва обекта на изследването, обосновава избора на темата, описва метода на работа и структурата на дисертационния труд.

За целите на анализа е подбран богат корпус, който съдържа 26 текста от различни немскоезични издания (напр. „Шпигел онлайн“, „Ханделсблат“, „Франкфуртер алгемайне цайтунг“) и 18 текста от българския всекидневник „Капитал дейли“, от интернет-страницата на в. „Дневник“, от икономически блогове. Накратко се представят немските и българските издания, точно се описват критериите за подбор на текстовете, обобщават се тематичните аспекти, към които могат да бъдат отнесени подбраните за анализ текстове. Подходящо структурираният корпус е съществена предпоставка за достоверността и представителния характер на получените резултати.

Изложението в теоретично ориентираните глави (първа глава (9-21с.) и втора глава (23-57с.)) свидетелства за научната осведоменост и компетентност на докторантката. Представят се с кратък коментар различните схващания за текст на фона на съответните направления в текстолингвистиката: започва се от структурализма, преминава се през комуникативно ориентираната текстова

лингвистика и се стига до най-новите изследвания в тази област, като се изтъква най-вече приносът на Ула Фикс (2009). Положително впечатление прави тук опитът на докторантката да изтъква определени аспекти от представената публикация, които са съществени за нейната работа от гледна точка на целите и задачите, да обобщава в края на всяка глава съществената научна информация. По този начин обосновава включването им в теоретичната част на изследването и тяхната релевантност за изграждането на теоретичния модел за текстов анализ, представен в трета глава (2.4.3. *Изработване на собствен модел за текстов анализ*). Всъщност дисертационната тема предпоставя изясняването на същността не само на понятието „текст“ , но и на понятието „текстуалност“, най-общо на типологията и видовете текстове (тук се прецизира значението на Textsorte, Textklasse, Textmuster/вид текст, тип текст – 37-41с.), видове текстове в медиите, специализирани икономически текстове/публицистични текстове с икономическа тематика, специализирана лексика.

Само изброяването на понятията дава представа за предизвикателствата в теоретичен план, с които трябва да се справи Силвия Василева (тя се справя с успех с тази трудна задача!), за да изясни спецификата на избрания предмет на изследване и да разработи подходящ модел за провеждане на съпоставителния анализ на базата на публицистични текстове с икономическа тематика.

Извеждането на модела за анализ се обосновава и илюстрира с подходящи примери в трета глава (58-93с.). Демонстрира се прилагането на модела на Бринкер, Булман/Фарнс, от една страна, и модела на Флук, от друга страна, за да се систематизират накрая компоненти от трите източника в комплексен/интегративен модел, обединяващ текстекстерни и текстинтерни признаци, който в най-голяма степен отговаря на спецификата на текстовете за анализ. Изработването на модела има приносен характер. Той с успех би могъл да се прилага и при провеждането на други съпоставителни изследвания, върху текстове от други езици. Изхожда се от характеристиката на текстекстерни параметри, напр. автор, локална и темпорална ориентация, медия и др., след това се преминава към анализ на типа разгръщане на темата, определяне на функцията (главна, второстепенна) и се стига до определяне на степента на специализираност на текста, съобразно лексикалните и синтактичните особености, свързващите думи и цитирането на източници. Прави впечатление, че в модела не се предвижда характеристика на реципиента, въпреки че в теоретичната част и при подробното описание на структурирането на модела, както и в примерния анализ (с. 89), се тематизират отделни признаци на тази величина и се изказват

предположения относно потенциалните адресати на разглежданите текстове. Обобщението на направените наблюдения в хода на емпиричния анализ биха били от безспорен научен интерес, особено от гледна точка на това, как съблюдаването на особеностите на адресата оказва влияние върху разгръщането на темата, върху степента на специализираност на текста и т.н..

Провеждането на анализа (срв. Приложение), систематизирането на резултатите относно установените прилики и разлики, представени в четвърта глава (94-142с.), са с най-ярко изразен приносен характер. Обобщението обхваща наблюденията на докторантката въз основа на емпиричния анализ, насочен към следните характеристики: разгръщането на темата, изразяването на главната и второстепенната функция с помощта на трите вида индикатори, подемането на темата и възможностите за обозначаване на денотатите, степен на специализираност на текстовете, цитиране на източници. С. Василева установява няколко варианта на дескриптивните текстове, като по този начин прецизира от гледна точка на разгръщането на темата публицистичните текстове с икономическа тематика: 1) дескриптивни текстове, съдържащи кратка икономическа информация, 2) дескриптивни текстове с единични или множество експликативни елементи, т.е. с разширена икономическа информация, 3) текстове с експликативно-дескриптивно разгръщане на темата, 4) текстове с аргументативно-експликативно разгръщане на темата. От функционална гледна точка авторката установява, че в тези текстове е реализирана информационната, информационно-персуазивната и апелативната функция, като по-силно изразени са приликите отколкото разликите между анализираните български и немски текстове. Предпочитани индикатори на информационната функция, според Силвия Василева, са verba dicendi, лексикални изрази, деятелен залог и др. Анализът на степента на специализираност установява приликите, отнасящи се до: а) много рядката употреба на конверсия, б) предпочитаната употреба на прости изречения, избягването на сложни изречения с повече подчинени изречения, и разликите: а) типичната за немските специализирани текстове употреба на сложни съществителни имена, а в български език – прости съществителни имена, б) използването на номинални изрази при аргументацията в немските текстове, докато в българските текстове аргументацията се отличава с експресивност, която е характерна за устната реч и т.н. (132-133 с.). В тази връзка интересен би бил въпросът, на какво се дължи по-силно изразената експресивност в аргументацията, която установява С. Василева в българските текстове.

В пета глава (143-155 с.) С. Василева представя прегледно резултатите от цялостното съпоставително изследване на публицистични текстове с икономическа тематика и убедително потвърждава формулираната в началото работна хипотеза. В най-общ план докторантката изтъква тенденцията „на унификация и опростяване на текстолингвистичните езикови средства, [...] следването на единни модели за построяване на текст“ (с. 154), въпреки констатацията, че в изследваните културни пространства са актуални различни теми от икономическия дискурс. Безспорен е приносът на дисертационния труд и от дидактическа гледна точка, тъй като публицистичните текстове са предпочитани и в голяма степен се използват за учебни цели в обучението по (специализиран) немски език. В тази връзка Силвия Василева прави конкретни предложения за дидактически задачи и илюстрира приложимостта на постигнатите от нея резултати в практиката. От приложения списък на публикациите се вижда, че е представила самостоятелна разработка с такава насоченост, която е приета за публикуване в сп. „Чуждоезиково обучение“.

Авторефератът отразява достоверно структурата и съдържанието на дисертационния труд. Тук проличава умението на докторантката да предаде в синтезиран вид основните съдържателни моменти на научното си изследване.

Приносите на изследването на Силвия Василева биха могли да бъдат систематизирани както следва:

Представеният дисертационен труд се откроява от други текстолингвистични изследвания по това, че се анализират в съпоставителен план публицистични текстове с икономическа тематика в българския и немския език. Основните акценти в съпоставителния анализ могат да бъдат отнесени към тематичното и прагматичното равнище, с което трудът действително се явява и има качествата на първо по своята същност изследване за посочените езици.

Приносен характер има разработеният от Силвия Василева модел за провеждане на текстов анализ, който може да бъде използван с успех и за други двойки езици, тъй като при неговото създаване докторантката се ръководи от „съпоставителния характер на дисертационния труд“, от намерението да разглежда „текстовете в тяхната цялостност“, от възможностите, които предоставя моделът за „намирането на съпоставими в двата езика критерии като терциум компарационис“ (с. 83).

С. Василева прави задълбочен анализ на всички включени в корпуса текстове, който е убедително доказателство 1) за функционирането на модела, 2) за способностите на докторантката да интерпретира и да прилага на практика теоретични

концепции от областта на текстолингвистиката. От друга страна С. Василева разкрива същността и особеностите на медийни текстове с икономическа тематика по отделно за българския и немския език, в резултат на което формулира приликите и разликите по отношение на тематичните планове и разгръщането на темата, на изразяването на информационната функция и на денотатите, на степента на специализираност, на цитирането на източниците.

Важен съдържателен компонент в дисертационния труд са изводите за практиката, които са представени тук, макар и в сбит вид, като предложения за реализирането на различни подходи, за разработването на различни видове упражнения с по-висока степен на трудност за текстов анализ в обучението.

За приносния характер на дисертационния труд е определящо и това, че въз основа на данните от съпоставителния анализ могат да се извлекат критерии за подбор на текстове в чуждоезиковото обучение по специализиран немски език и по този начин да се подпомогне практически ориентираното обучение по немски език. Показателно в това отношение е участието на С. Василева в университетски индивидуален научно-изследователски проект на тази тема и свързаните с него публикации.

В цялостното изследване проличават високата научна компетентност и солидните познания на колегата Силвия Василева в областта на текстолингвистиката, немски език като специализиран език, специализираното обучение по чужд език и др..

По темата на дисертацията докторантката има 4 публикации, едната под печат, както вече споменах, в сп. „Чуждоезиково обучение“, останалите – в специализираното списание „Българска реч“и в научни сборници. Силвия Василева е автор на учебно помагало, сборник с текстове за специалност икономика с чужд език, както и на сборник за подготовка на кандидат-студенти за УНСС. Участвала е в годишна научна конференция на УНСС през 2012 г. с доклад на тема „Изготвяне на работни критерии за подбор на текстове с икономическа насоченост за целите на специализираното обучение по чужд език“, също и през 2013 г.. Участвала е и в годишна конференция на преподавателите по английски език в България (2015).

Заключение

Дисертационният труд, представен от Силвия Василева, показва научната компетентност на докторантката по избраната тема, умението да анализира, интерпретира и систематизира научни данни, аргументирано да представя и защитава своите идеи и предложения. Дисертационният труд и публикациите са доказателство за

това, че Силвия Василева притежава умения и способности за реализирането на самостоятелни научни изследвания.

Изтъкнатите в рецензията положителни страни и приносни моменти на дисертационния труд са в подкрепа на предложението ми за неговото приемане.

Убедено препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури дисертационният труд „Текстолингвистични особености на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език в сравнение с български" да получи положителна оценка и на Силвия Василева Василева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор" в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, по научната специалност Германски езици (немски език).

24.08. 2015 г. Рецензент:

В. Търново проф. д-р Марийка Димитрова